

*Качмар Олег Йосипович,
здобувач ступеня «Доктор філософії»
Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID: 0009-0003-1380-7647*

ПРО ВІДМОВУ У ПОЗОВІ У ЗВ'ЯЗКУ З ОБРАННЯМ ПОЗИВАЧЕМ НЕЕФЕКТИВНОГО СПОСОБУ ЗАХИСТУ

У статті досліджується питання щодо наявності у суду законних підстав для відмови у позові у зв'язку з обранням позивачем, на думку суду, неефективного способу захисту порушеного права.

У статті проаналізовано, що є завданням господарського судочинства, яка мета звернення особи до суду, що означає право на ефективний захист, хто визначає ефективність обраного позивачем способу захисту порушеного права, та чи передбачено чинним законодавством підставу для відмови у позові, як-от обрання позивачем неефективного способу захисту порушеного права.

Метою дослідження є аналіз сформованого у судовій практиці підходу до розгляду справ, за якого обрання позивачем неефективного, на думку суду, способу захисту є самостійною підставою для відмови у позові, та обґрунтування висновку про відсутність у суду законних підстав для відмови у позові у зв'язку з обранням позивачем неефективного, на думку суду, способу захисту порушеного права. Запропоновано необхідність зміни підходу до розгляду справ та внесення змін у процесуальні кодекси (щодо недопустимості відмови у задоволенні позову з підстав обрання позивачем неефективного способу захисту порушеного права).

Ключові слова: *судовий захист, спосіб захисту порушеного права, завдання господарського судочинства, право на ефективний захист, ефективний спосіб, неналежний спосіб захисту, неефективний спосіб захисту, відмова у позові.*

Постановка проблеми. Питання неналежного способу захисту порушеного права в господарському судочинстві вперше постало, коли суди стали відмовляти у позовах на тій підставі, що позивач обрав спосіб захисту, який не передбачений законом. Згодом Верховний Суд України визнав неправильним такий підхід, оскільки він був надто формальним і не відповідав Конституції. З цього приводу І. Ф. Коваль зазначає, що у попередній редакції ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України, якою було встановлено, що суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом, та в нормі ч. 2 ст. 20 Господарського кодексу України, яка закріплює перелік способів захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, завершуючи його формулюванням «інші способи, передбачені законом», правила обрання способу захисту були викладені з позиції виключно нормативістського підходу розуміння права, який пов'язаний з формальною визначеністю переліку способів захисту, і що за довгий час застосування такого підходу у науковій літературі розроблено межі конкретизації визначених законом способів

захисту у разі захисту конкретного права та інтересу, які пов'язуються із змістом, сутністю порушеного права, призначенням захисту, характером порушення, його наслідками тощо. Вчена зауважує, що у судовій практиці саме такий нормативістський підхід також був найбільш поширеним довгий час, і що судові органи відмовляли в захисті порушеного права з огляду на невідповідність заявленої вимоги законодавчо встановленим способам захисту, але з часом, під впливом євроінтеграційного напрямку розвитку прагнення судової влади утверджувати принцип верховенства права в процесі здійснення правосуддя стало поштовхом для формування судової практики, в яких висловлювалася позиція визнання невичерпного характеру переліку способів захисту в ст. 16 ЦК, і що Верховний Суд України почав визнавати неправильною правову позицію судів, які відмовляли у позові через обрання способу захисту, який не встановлений законом або договором, і наголошував, що у таких випадках треба виходити із загальних засад захисту прав, свобод та інтересів, визначених Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [1, с. 28–29].

Після внесення у 2017 році змін до законодавства, якими було передбачено, зокрема, те, що суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом чи судом у визначених законом випадках (ч. 2 ст. 16 ЦК України), і що у випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного, невизнаного або оспорюваного права, свободи чи інтересу особи, яка звернулася до суду, суд відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи може визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону (ч. 2 ст. 5 ГПК України, ч. 2 ст. 5 ЦПК України), та початку діяльності нового Верховного Суду, починаючи з 2018 року, господарські суди стали відмовляти у позовах на тій підставі, що позивач обрав неефективний спосіб захисту порушеного права.

Так, якщо раніше пред'явлення позивачем вимоги про визнання недійсним договору чи вимоги про визнання права вважалось належним способом захисту порушеного права, то у 2018 році постало питання щодо можливості застосування цих способів самостійно, без пред'явлення інших вимог. Якщо раніше для того, щоб повернути земельну ділянку у власність держави чи територіальної громади, прокурору (державі, територіальній громаді) спочатку необхідно було визнати недійсним в судовому порядку рішення органу державної влади чи місцевого самоврядування про передачу земельної ділянки у приватну власність, державний акт про право власності на земельну ділянку, а далі – визнати недійсним договір і просити суд зобов'язати особу повернути ділянку, то тепер цього не потрібно робити – власнику (державі, територіальній громаді) достатньо просити суд лише про витребування земельної ділянки з чужого незаконно-

го володіння. Велика Палата Верховного Суду вважає, що власник з дотриманням вимог статей 387 і 388 ЦК України може витребувати належне йому майно від особи, яка є останнім його набувачем, незалежно від того, скільки разів це майно було відчужене до того, як воно потрапило у володіння останнього набувача, і що для такого витребування оспорювання наступних рішень органів державної влади чи місцевого самоврядування, договорів, інших правочинів щодо спірного майна *не є ефективним способом захисту права власника* [виділено курсивом – автор] [2]. Подібні за змістом висновки, що оспорювання рішень органів державної влади чи місцевого самоврядування, які вже були реалізовані і вичерпали свою дію, оскарження договорів та інших правочинів щодо спірного майна *не є ефективним способом захисту прав* для витребування майна [виділено курсивом – автор], сформульовані у постановках Великої Палати Верховного Суду від 14.11.2018 у справі № 183/1617/16 (пункти 85, 86), від 21.08.2019 у справі № 911/3681/17 (пункти 38, 39), від 01.10.2019 та 15.10.2019 у справах № 911/2034/16 (пункт 46) та № 911/3749/17 (пункти 6.25, 6.26), від 19.11.2019 у справі № 911/3680/17 [3].

Як наслідок, починаючи з 2018 року, Верховним Судом, а також судами нижчих інстанцій у судовій практиці активно впроваджується підхід, що обрання позивачем неефективного способу захисту порушеного права є самостійною підставою для відмови у позові, і що суд повинен відмовляти у задоволенні вимоги, яка не відповідає ефективному способу захисту права чи інтересу.

Вказаний підхід щодо відмови у позові у зв'язку з обранням позивачем неефективного, на думку суду, способу захисту порушеного права породжує жваві дискусії з-поміж практикуючих юристів, адвокатів, а також у наукових колах. Немає єдності з цього питання й у самому Верховному Суді, про що свідчить наявність у реєстрі як окремих думок [4] суддів Великої Палати Верховного Суду, так і ухвал про передачу справ на розгляд Великої Палати, для відступу від сформованих нею висновків (підходів) щодо відмови у позові у зв'язку з неефективністю обраного позивачем способу захисту порушеного права [5].

З огляду на це, питання щодо обґрунтованості сформованого в судовій практиці підходу щодо відмови у позовах у разі обрання позивачами, на думку суду, неефективних способів захисту є актуальним не лише з теоретичного, а й з практичного погляду, становить науковий інтерес та потребує ґрунтовного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковим дослідженням проблемних питань судового захисту, способів захисту порушеного права та інтересу, ефективного способу захисту порушеного права займались О. А. Беяневич, А. С. Довгерт, О. В. Кохановська, Н. С. Кузнецова, В. В. Луць, Р. А. Майданик, С. О. Погрібний, Ю. Д. Притика, І. В. Спасибо-Фатеева та інші науковці. Пи-

тання здійснення судового захисту суб'єктивних цивільних прав було об'єктом дослідження О. О. Кота [6]. Актуальними дослідженнями на тему правової природи способів захисту, визначення судом ефективного способу захисту порушеного права та інтересу є монографія А. В. Потапенка «Визначення судом ефективного способу захисту приватного права та інтересу, який не суперечить закону» [7], праця І. В. Спасибо-Фатєєвої «Право власності: способи захисту крізь призму судової практики» [8]. Водночас, питанню щодо законності відмови у позові у зв'язку з обранням позивачем, на думку суду, неефективного способу захисту, не було приділено достатньої уваги, наукові дослідження на цю тему – відсутні.

Мета статті – проаналізувати практику Верховного Суду, сформовані Верховним Судом і Великою Палатою підходи до розгляду справ, з'ясувати, чи передбачено законом підставу для відмови у позові, як-от обрання позивачем неефективного способу захисту порушеного права, сформулювати пропозиції щодо зміни підходів до розгляду справ, внесення змін до процесуальних кодексів, погляду судового захисту порушених прав, права на ефективний захист, забезпечення справедливого розгляду справ і вирішення спорів у судах.

Виклад основного матеріалу. Аналіз практики Верховного Суду за 2018–2023 роки показує, що більшість постанов Верховного Суду та судових рішень судів нижчих інстанцій, якими відмовлено у позовах з підстав «неефективного способу захисту», мотивовані, зокрема, тим, що *«...суб'єкт порушеного права може скористатися не будь-яким, а цілком конкретним способом захисту свого права»* [9, 10, 11], що *«...право чи інтерес мають бути захищені судом у належний спосіб, який є ефективним»* [12, 13, 14, 15], що *«...оцінюючи належність обраного позивачем способу захисту..., судам слід виходити із його ефективності...»* [16].

Відмовляючи у позовах, суди, зазвичай, обґрунтовують свої рішення тим, що *«позовні вимоги не можуть бути задоволені, оскільки позивач просить суд застосувати неналежний (неефективний) спосіб захисту»*. Водночас, суди посиляються на висновки Великої Палати Верховного Суду, що *«...застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від виду та змісту правовідносин, які виникли між сторонами, від змісту права чи інтересу, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення, невизнання або оспорення. Такі право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорення та спричиненим цими діями наслідкам»* [9, 11, 12, 13]. Наголошують на тому, що *«розглядаючи справу, суд має з'ясувати: 1) з яких саме правовідносин сторін виник спір; 2) чи передбачений обраний позивачем спосіб захисту законом або дого-*

вором; 3) чи передбачений законом або договором ефективний спосіб захисту порушеного права позивача; 4) чи є спосіб захисту, обраний позивачем, ефективним для захисту його порушеного права у спірних правовідносинах» [18]. Зазначають, що «законодавчі обмеження матеріально-правових способів захисту цивільного права чи інтересу підлягають застосуванню з дотриманням положень статей 55, 124 Конституції України та статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до яких кожна особа має право на ефективний засіб правового захисту, не заборонений законом» [20], посилаються на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Чахал проти Об'єднаного Королівства» [11, 18].

Водночас, Верховний Суд вважає, що «спосіб захисту порушеного права або інтересу має бути таким, щоб у позивача не виникала необхідність повторного звернення до суду» [17, 19, 20, 21], «ефективність позовної вимоги має оцінюватися, виходячи з обставин справи та залежно від того, чи призведе задоволення такої вимоги до дійсного захисту інтересу позивача без необхідності повторного звернення до суду» [22], «судовий захист повинен бути повним та відповідати принципу процесуальної економії, тобто забезпечити відсутність необхідності звернення до суду для вжиття додаткових засобів захисту» [19, 23].

Враховуючи позиції Верховного Суду, що «...право чи інтерес мають бути захищені судом у належний спосіб, який є ефективним» [14, 23], суди дотримуються підходу, що «...невідповідність обраного позивачем способу його захисту способам, визначеним законодавством, ... є підставою для прийняття судового рішення про відмову в позові»; «якщо предмет позову не відповідає встановленим законом або договором способам захисту прав, суд повинен відмовити у позові» [24, 25, 26, 27, 28]; «...суд повинен відмовляти у задоволенні позовної вимоги, яка не відповідає ефективному способу захисту права чи інтересу» [15, 17]; «обрання позивачем неналежного способу захисту своїх прав є самостійною підставою для відмови в позові» [14, 23]; «...якщо суд дійде висновку, що обраний позивачем спосіб захисту не передбачений законом або договором та/або є неефективним для захисту порушеного права позивача, у цих правовідносинах позовні вимоги останнього не підлягають задоволенню» [14, 17, 22, 23].

З огляду на це перше питання, яке виникає – чи повинен суд оцінювати ефективність обраного позивачем способу захисту порушеного права – з'ясувати, чи призведе задоволення позовної вимоги до дійсного захисту інтересу позивача, чи є механізм примусового виконання рішення суду?

На нашу думку, ні, оскільки ефективний спосіб захисту не означає, що він завжди має гарантовано приводити до потрібного результату. До того ж не завж-

ди потрібний результат досягається лише тоді, коли є механізм примусового виконання рішення суду, бо є способи захисту, які не вимагають примусового виконання (як, наприклад, визнання правочину недійсним, визнання права чи визнання відсутнім права). Навіть більше, коли позивач пред'являє до суду позов про стягнення з відповідача боргу, то суд, зазвичай, не з'ясовує, чи є у боржника кошти – не з'ясовує реальну можливість поновлення/захисту порушеного права позивача в обраний ним спосіб, не з'ясовує, чи передбачений такий спосіб законом чи договором, як і не відмовляє у позові на тій підставі, що обраний позивачем спосіб захисту (стягнути кошти) не передбачений законом чи договором.

Інше питання – чи обов'язково спосіб захисту порушеного права повинен бути таким, щоб позивачу не потрібно було повторно звертатись до суду з позовом?

Вважаємо, що спосіб захисту порушеного права, звичайно, може бути таким, що позивачу не потрібно буде повторно звертатись до суду з позовом, і в такому разі, ймовірно, досягатиметься мета ефективного захисту. Але це у жодному разі не значить, що спосіб захисту порушеного права повинен бути виключно таким. Якщо спосіб захисту порушеного права, на думку суду, не приводить до повного відновлення порушеного права, і суд вважає, що особі необхідно буде знову звертатись до суду з позовом, то, на нашу думку, це зовсім не означає, що у позові треба відмовляти, бо для когось важливо домогтись припинення порушення його прав, і цього достатньо, а для когось – отримати відшкодування. Комуś важливо отримати в суді все те, що йому по праву належить, а для когось більш принципово є довести в суді свою правоту і відновити справедливість.

Суди посилаються на пункт 5.6 постанови Великої Палати Верховного Суду від 22.08.2018 у справі № 925/1265/16 та зазначають, що, як правило, залишити особа може скористатися не будь-яким, а цілком конкретним способом захисту свого права.

Стосовно цього потрібно зазначити таке: по-перше, Велика Палата вказала на те, що «як правило», а не «завжди» чи «лише», по-друге, у багатьох випадках можливим є застосування кількох (різних) способів захисту (для прикладу, у випадку порушення договірних зобов'язань кредитор вправі вимагати від боржника як примусового виконання обов'язку в натурі, так і (або) відшкодування збитків, зміни чи припинення правовідношення); по-третє, закон (стаття 5 ГПК України) обмежує позивача у виборі способу захисту порушеного права лише до певної міри – встановлює, що спосіб захисту порушеного права має бути визначений законом або договором, і що лише у випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного права, суд може ви-

значити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону [31], тобто це єдині обмеження, які встановлює закон, усе решта – дискреція позивача обрати спосіб захисту порушеного права на власний розсуд, з огляду на власне розуміння ефективності захисту.

Інше важливе питання полягає у тому, чи вправі суд диктувати позивачу, який спосіб захисту йому обрати?

У цьому аспекті потрібно звернути увагу на рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ейрі проти Ірландії», в якому Суд зазначив, що «...*особа сама має вирішити, який засіб судового засобу використати; отже, навіть якби виявилось, що пані Ейрі обрала засіб судового захисту, менш підходящий для неї, ніж інші у даних обставинах, то це не мало б значення...*» [30, с. 10, п. 23].

Отже, враховуючи практику Європейського суду з прав людини і право кожного розпоряджатися своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд, справедливим, на нашу думку, є підхід, за якого позивач має право на захист свого порушеного права у той спосіб, який сам обрав (якщо такий спосіб передбачений законом або договором), а суд повинен вирішити спір і захистити порушене право позивача в обраний ним спосіб, навіть якщо обраний позивачем спосіб захисту є менш ефективним, ніж інші, у спірних правовідносинах.

Стаття 6 Конвенції гарантує кожному право на справедливий і публічний розгляд його справи незалежним і безстороннім судом, який *вирішить спір* щодо його прав та обов'язків. Ключовим у цьому аспекті є «суд, який вирішить спір». Право на суд, відповідно до практики Європейського суду, включає не тільки право ініціювати провадження, але й право отримати «вирішення» спору судом [31, 32]. Як зазначає Європейський суд з прав людини, було б дивним, якби правові системи Договірних Сторін дозволяли особі подавати позов до суду, але водночас не гарантували того, що за таким позовом буде прийняте остаточне й обов'язкове до виконання судове рішення. Немислимо, аби ч. 1 ст. 6 Конвенції детально описувала процесуальні гарантії сторін у справі – справедливість, публічність, розумність строку у провадженні, але водночас не гарантувала б того, що спір між сторонами буде вирішено шляхом ухвалення остаточного та обов'язкового до виконання судового рішення (рішення у справі *Hornsby v. Greece*) [31].

Завданням господарського судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне *вирішення судом спорів*, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, з метою *ефективного захисту* порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави (стаття 2 ГПК України) [29]. Оскільки у статті 2 ГПК України йдеться про вирішення судом

спорів та розгляд справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, то мету ефективного захисту слід розглядати як *мотив, який спрямовує діяльність суду з розгляду справ і вирішення спорів*, а не як *ціль (мету) судочинства*. Інакше кажучи, завданням судочинства є вирішення спору (з метою захисту порушеного права), а не захист як такий. Ефективний захист не є завданням суду, а тому недосягнення мети ефективного захисту не може бути підставою для відмови у позові.

Стаття 6 Конституції України визначає, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Відповідно до частини другої статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [33].

Згідно зі статтею 11 ГПК України, суд під час розгляду справи керується принципом верховенства права; суд розглядає справи відповідно до Конституції України, законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; суд застосовує під час розгляду справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права [29].

На відміну від статті 267 Цивільного кодексу України, яка чітко визначає і встановлює, що вплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові [34], норми про те, що обрання позивачем неефективного способу захисту порушеного права є підставою для відмови у позові – ні в Конституції України, ні в процесуальних, ні в інших законах – немає. А отже, відмова у позові у зв'язку з обранням позивачем, на думку суду, неефективного способу захисту порушеного права, не ґрунтується на законі (є незаконною), тоді як процесуальний закон (стаття 236 ГПК України) визначає, що судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним, тобто ухваленим відповідно до норм матеріального права за дотримання норм процесуального права, і обґрунтованим, та має відповідати завданню господарського судочинства, визначеному цим Кодексом [29].

Розгляд справи в суді має своїм завданням вирішення спору, з тим, щоб сторони, між якими виник спір, не мали необхідності докладати додаткових зусиль для врегулювання спору повторно, врегулювання спору в інший спосіб, або врегулювання іншого спору, який виник у зв'язку із судовим рішенням. Якщо ж спір не вирішується судом, то не відбувається справедливого розгляду справи і ефективного захисту порушених прав – не досягається мета правосуддя.

Висновки. Сформований у судовій практиці підхід, коли суд відмовляє у позові, якщо предмет позову не відповідає встановленим законом або договором способам захисту прав, або якщо позовна вимога не відповідає ефективному способу захисту права чи інтересу, є незаконним (не ґрунтується на законі, не відповідає завданню господарського судочинства та не враховує практику ЄСПЛ).

У разі обрання позивачем неналежного чи неефективного, на думку суду, способу захисту порушеного права, суд, враховуючи завдання і засади судочинства, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод і практику Європейського суду з прав людини, повинен визначити такий спосіб захисту, який, враховуючи підстави позову і суть викладеної у ньому вимоги, відповідатиме інтересам позивача щодо захисту його порушеного права.

Підхід до розгляду справ повинен бути змінений так, щоб кожен, хто звернувся до суду з позовом, отримав вирішення свого спору судом. Для цього повинні бути внесені зміни до ГПК України, зокрема частина друга статті 5 ГПК України повинна бути викладена в редакції, яка передбачатиме, що у випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного права чи інтересу особи, яка звернулася до суду, *або якщо особа обрала неналежний або неефективний спосіб захисту порушеного права чи інтересу*, суд повинен вирішити спір та відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який, враховуючи підстави позову і суть викладеної у ньому вимоги, якнайкраще відповідатиме інтересам позивача щодо захисту його порушеного права чи інтересу. Статтю 5 ГПК України необхідно доповнити частиною п'ятою, яка визначатиме, що обрання позивачем неналежного або неефективного способу захисту порушеного права чи інтересу не може бути підставою для відмови у позові. Частину першу статті 14 ГПК України потрібно викласти в редакції, яка передбачатиме, що суд розглядає справи не інакше як за зверненням особи, поданим відповідно до цього Кодексу, *виходячи із суті* заявлених нею вимог і на підставі доказів, поданих учасниками справи або витребуваних судом у передбачених цим Кодексом випадках.

Суд не повинен бути зв'язаний предметом позову та позбавлений можливості обрати і захистити порушене право позивача у спосіб, який якнайкраще відповідатиме інтересам позивача. Для здійснення правосуддя і виконання завдань господарського судочинства суд повинен бути наділений повноваженням обрати той спосіб захисту, який якнайкраще відповідатиме інтересам позивача, щоб кожен, хто звернувся до суду з позовом, отримав вирішення свого спору судом.

Список використаних джерел

1. Коваль І. Ф. Реалізація принципу верховенства права при застосуванні способів захисту прав та інтересів. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2019. № 2(38). С. 28–29.
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 07.11.2018 у справі № 488/5027/14-ц, п. 75. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81842003> (дата звернення: 02.12.2023).
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 02.02.2021 у справі № 925/642/19, п. 49. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95439652> (дата звернення: 02.12.2023).
4. Окрема думка суддів Ситнік О. М., Британчука В. В., Гриціва М. І., Прокопенка О. Б. на постанову Великої Палати Верховного Суду від 16.02.2021 у справі № 910/2861/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95509434> (дата звернення: 02.12.2023).
5. Ухвала Верховного Суду від 19.04.2023 у справі № 592/11227/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112065397> (дата звернення: 09.12.2023).
6. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. Київ: Алерта, 2017. 494 с.
7. Потапенко А. В. Визначення судом ефективного способу захисту приватного права та інтересу, який не суперечить закону: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва ім. ак. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2022. 248 с.
8. Спасибо-Фатєєва І. В. Право власності: способи захисту крізь призму судової практики. Харків: ЕКУС, 2023. 616 с.
9. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 01.10.2019 у справі № 910/3907/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84788862> (дата звернення: 02.12.2023).
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22.08.2018 у справі № 925/1265/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76474144> (дата звернення: 02.12.2023).
11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 02.07.2019 у справі № 48/340. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83454696> (дата звернення: 02.12.2023).
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.06.2018 у справі № 338/180/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74963905> (дата звернення: 02.12.2023).
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30.01.2019 у справі № 569/17272/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80116150> (дата звернення: 02.12.2023).
14. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 06.04.2021 у справі № 910/10011/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96695006> (дата звернення: 02.12.2023).
15. Постанова Верховного Суду від 18.11.2019 у справі № 902/279/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86034137> (дата звернення: 09.12.2023).
16. Постанова Верховного Суду від 14.05.2019 у справі № 910/11511/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81940535> (дата звернення: 09.12.2023).
17. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.01.2021 у справі № 916/1415/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94803669> (дата звернення: 02.12.2023).
18. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 20.07.2022 у справі № 806/5244/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105637710> (дата звернення: 02.12.2023).
19. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 22.09.2020 у справі № 910/3009/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91901363> (дата звернення: 02.12.2023).
20. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.01.2021 у справі № 522/1528/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95509407> (дата звернення: 02.12.2023).
21. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.02.2021 у справі № 910/2861/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95439658> (дата звернення: 02.12.2023).
22. Постанова Верховного Суду від 06.09.2022 у справі № 926/2195/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106278059> (дата звернення: 09.12.2023).
23. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 02.02.2021 у справі № 925/642/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95439652> (дата звернення: 02.12.2023).
24. Постанова Верховного Суду від 14.08.2018 у справі № 910/1972/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75896059> (дата звернення: 09.12.2023).

25. Постанова Верховного Суду від 23.05.2019 у справі № 920/301/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82007495> (дата звернення: 09.12.2023).
26. Постанова Верховного Суду від 25.06.2019 у справі № 922/1500/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82711165> (дата звернення: 09.12.2023).
27. Постанова Верховного Суду від 24.12.2019 у справі № 902/377/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86619088> (дата звернення: 09.12.2023).
28. Постанова Верховного Суду від 02.08.2022 у справі № 926/365/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105600566> (дата звернення: 09.12.2023).
29. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56. (Із змінами).
30. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ейрі проти Ірландії», 1979. П. 23. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57420%22%7D>; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_332#Text (дата звернення: 06.12.2023).
31. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кутіч проти Хорватії», 2002. П. 25. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO1223?an=2> (дата звернення: 02.12.2023).
32. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Буланов та Купчик проти України», 2010. П. 36. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_664#Text (дата звернення: 02.12.2023).
33. Конституція України. *Офіційний вісник України* від 01.10.2010, № 72/1. Ст. 2598.
34. Цивільний кодекс України. Закон України від 16 січня 2003 року. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України* від 03.10.2003. № 40. Ст. 356.

Oleh Kachmar. On the dismissal of the claim for the reason that the claimant to have chosen an ineffective legal remedy to protect the violated right

The article examines the question of whether the court has legal grounds for dismissal of the claim for the reason that the court finds the claimant to have chosen an ineffective legal remedy to protect the violated right.

The article analyzes what is the task of commercial litigation, what is the purpose of a person's appeal to court, what does the right to effective remedy mean, who determines the effectiveness of the remedy chosen by the claimant to protect the violated right, and whether the current legislation provides for such grounds for dismissal of the claim as the claimant choosing an ineffective legal remedy to protect the violated right.

The purpose of the research is to analyze the approach to the consideration of cases formed in judicial practice, according to which the claimant's choice of an ineffective, in the opinion of the court, legal remedy to protect the violated right is an independent ground for dismissal of the claim, and to substantiate the conclusion that the court lacks legal grounds for dismissal of the claim for the reason that the court finds the claimant to have chosen an ineffective legal remedy to protect the violated right.

The necessity of changing the approach to the consideration of cases and making changes to the procedural codes (regarding the inadmissibility of dismissal of the claim for the reason that the court finds the claimant to have chosen an ineffective legal remedy to protect the violated right) is suggested in the article.

Keywords: *judicial protection, legal remedy of protection of the violated right, task of commercial litigation, right to effective protection, effective remedy, improper remedy of protection, ineffective remedy of protection, dismissal of the claim.*